

Езиков режим на юрисдикциите на Европейския съюз

Катерина Йочева

Language Arrangements of the Courts of the European Union: The paper presents the primary EU legal framework regarding the language arrangements applicable to the EU law, institutions, bodies, offices and agencies and the basic rights of the EU citizens stemming from that regulation. In particular the analysis reveals the specific language arrangements applicable to the Courts of the European Union. The paper explains notions such as language of the case and language of deliberations. The paper also outlines the role of the Directorate-General for Translation throughout the proceedings as well as the responsibilities of the Interpretation Directorate in the course of the oral procedure as part of the Court proceedings.

Key words: Language arrangements in the EU primary law, Courts of the European Union, Official Languages of the EU, Language of the Case, Language of Deliberations, Directorate-General for Translation, Interpretation Directorate.

ВЪВЕДЕНИЕ

Една от най-съществените и уникални особености на Европейския съюз (по-нататък в текста „ЕС“), въпреки все още съществуващите правни неясноти по отношение на същността на този съюз (общност, конфедерация или организация) на суверенни държави е, че въпреки икономическото и политическото си сливане и обединяване членуващите в ЕС държави се стремят **да съхранят, а не да заличат** културната и езиковата си идентичност.

Поради това при настоящите 27 държави членки са налице 23 официални езика на ЕС, които съгласно действащата правна уредба на равнище ЕС са напълно равнопоставени. Този уникален езиков режим прави ЕС най-сложната действаща в международен план езикова общност.

По-долу в статията се разкрива действащата правна рамка от правото на ЕС, която урежда езиковия режим на институциите, органите, службите и агенциите на ЕС и в частност езиковия режим на юрисдикциите на ЕС, на които е вменено да служат като гарант за спазването на правото на ЕС и на правата на субектите, които черпят права от това право.

1. ПРЕГЛЕД НА УРЕДБАТА НА ЕЗИКОВИЯ РЕЖИМ НА ЕС В ПЪРВИЧНОТО ПРАВО НА ЕС

На равнище учредително право на ЕС правната уредба на езиковия режим на ЕС се съдържа в Договора за ЕС (по-нататък в текста „ДЕС“), в Договора за функционирането на ЕС (по-нататък в текста „ДФЕС“) и в Хартата на основните права на ЕС (консолидираните им текстове вж. в ОВ С 83 от 30. 3. 2010 г.), които след влизането в сила на Договора от Лисабон на 1. 12. 2009 г. са основните действащи устройствени договори в основата на ЕС.

В тези учредителни договори се закрепват основните принципи на ЕС в тази материя, а именно:

- принцип на недопускане на дискриминация по признак на език в ЕС и
- принцип на равенство на всички официални езици на държавите-членки на ЕС.

Тези принципи се извличат от релевантните разпоредби от ДЕС, ДФЕС и Хартата, които накратко се посочват по-долу. Въз основа на тези принципно положения се закрепват и някои основни права на субектите на правото на ЕС, а именно правото на всеки гражданин на ЕС да отправя питания до институциите и органите на ЕС, както и да получава отговор на който и да е от 23-те официални езика на ЕС.

1.1. УРЕДБА В ДОГОВОРА ЗА ЕС

Релевантната уредба от ДЕС се посочва в член 6 от ДЕС, съгласно който Съюзът зачита правата, свободите и принципите, определени в **Хартата на основните права на Европейския съюз от 7 декември 2000 г.**, адаптирана на 12 декември 2007 г. в Страсбург, която има същата юридическа сила като Договорите.

Поради тези принципи официалните езици на ЕС са **23 при 27 държави членки**, като при това самото първично право на ЕС е изработено на всички официални езици, както е видно от член 55 от ДЕС:

*„1. Настоящият договор, съставен в единствен **оригинал** на английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, чешки и шведски език, като **текстовете на всеки от тези езици са еднакво автентични**, ще бъде депозиран в архивите на правителството на Италианската република, което ще изпрати заверено копие до всяко от правителствата на другите подписали държави.*

*2. Настоящият договор може да бъде превеждан и на всеки друг език, определен от държавите членки, измежду тези езици, които по силата на конституционния ред на тези държави-членки **се ползват със статут на официален език** за цялата или за част от тяхната територия. Заинтересованата държава членка **предоставя заверено копие на тези преводи, което се депозира в архивите на Съвета.**”*

1.2. УРЕДБА В ДОГОВОРА ЗА ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА ЕС

Към член 55 от ДЕС, цитиран по-горе, който е основната разпоредба по отношение на уредбата на езиковия режим на ЕС, изрично се препраща и в заключителната част на ДФЕС, а именно по силата на **член 358 от ДФЕС** разпоредбите на член 55 от Договора за Европейския съюз се прилагат и към ДФЕС.

На равнище първично право релевантна уредба освен това се съдържа в **член 165 от ДФЕС**, в който се предвижда, че Съюзът [...] напълно зачита отговорностите на държавите членки [...] и тяхното културно и **езиково разнообразие**.

Като гаранция за зачитане на прогласеното зачитане на езиковото разнообразие е и предвиденото в **член 24 параграф 4 от ДФЕС** основно право на всеки гражданин на Съюза да се обръща писмено към всяка от институциите или органите [на] Европейския съюз на един от езиците, посочени в член 55, параграф 1 от [ДЕС] и да получава писмен отговор на същия език.

Друга релевантна правна уредба по отношение на езиковия режим на ЕС наред с това се съдържа и в **член 165 от ДФЕС**, в който се предвижда, че Съюзът [...] напълно зачита отговорностите на държавите-членки [...] и тяхното културно и **езиково разнообразие**.

На следващо място, в член 342 от ДФЕС се предвижда, че правилата относно **езиковия режим** на институциите на Съюза се определят **от Съвета с единодушие** чрез **регламенти**, без да се засягат разпоредбите на статута на Съда на Европейския съюз.

От последната цитирана по-горе разпоредба от ДФЕС е видно, че правото на ЕС предвижда специфична уредба за езиковия режим на юрисдикциите на ЕС. В изложението по-долу се очертава правната рамка и особеностите именно на този специфичен езиков режим на юрисдикциите на ЕС, произтичащ от особеностите на задачите, възложени на тези институции на Съюза, основната, сред които още от създаването на първата интеграционна общност през 1952 г. е задачата на Съда да осигурява „спазването на правото при тълкуването и прилагането“ на договорите.

1. 3. УРЕДБА В ХАРТАТА НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА НА ЕС

От своя страна Хартата на основните права на ЕС, към която изрично препраща ДЕС, съответно в своя член 21, озаглавен „Недискриминация“, предвижда, че се забранява всяка форма на дискриминация, основана по-специално на [...] език [...]. Същевременно в член 22 от Хартата, озаглавен „Културно, религиозно и езиково многообразие“, изрично се прогласява и че „Съюзът зачита културното, религиозното и езиковото многообразие.“

Правото, което Договорите предоставят на европейските граждани, да се обръщат писмено към всяка от институциите или органите на Европейския съюз на един от официалните езици на ЕС, е закрепено и в член 41 от Хартата, озаглавен „Право на добра администрация“, в който се съдържа следната разпоредба:

„4. Всяко лице може да се обърне към институциите на Съюза на един от официалните езици на Договорите и трябва да получи отговор на същия език.“

По този начин това право е въздигнато в **основно** право на всеки гражданин на ЕС, от което той може да се ползва **пряко**, по силата на Хартата, без да е нужен опосредстващ правен акт, тъй като Хартата има същата правна сила като останалите актове от първичното право на ЕС.

2. ОСОБЕНОСТИ НА ЕЗИКОВИЯ РЕЖИМ НА ЮРИСДИКЦИИТЕ НА ЕС

Стана ясно, че в член 342 от ДФЕС се предвижда, че правилата относно **езиковия режим** на институциите на Съюза се определят от **Съвета с единодушие чрез регламенти**, без да се засягат разпоредбите на **статута на Съда на Европейския съюз**. Ясно е, че спрямо **юрисдикциите на ЕС** или **Съда на ЕС** (събирателното наименование на трите действащи юрисдикции на ЕС, а именно Съд, Общ съд и Съд на публичната служба) се прилагат особени езикови правила, които са предмет на специална правна уредба в релевантните за юрисдикциите на ЕС актове.

Най-значим от тези актове е Статутът на Съда на ЕС, който се съдържа в Протокол (№ 3) към Договорите за ЕС, озаглавен „Протокол относно статута на Съда на ЕС“, който съгласно член 51 от ДЕС представлява неразделна част от Договорите и следователно има същата правна сила като тях, т. е. той е част от първичното право на ЕС.

В съответствие с член 64 от посочения по-горе протокол правилата, които уреждат приложимия към Съда на Европейския съюз езиков режим, се определят с регламент на Съвета, който приема този акт с единодушие. Този регламент се приема или по искане на Съда след консултация с Комисията и Европейския парламент, или по предложение на Комисията след консултация със Съда и Европейския парламент.

До приемането на тези специфични правила продължават да се прилагат действащите разпоредби на процедурните правилници на Съда и на Общия съд относно езиковия режим. Чрез дерогация от членове 253 и 254 от Договора за функционирането на Европейския съюз всяко изменение или отмяна на тези разпоредби изисква единодушното одобрение на Съвета.

Така от правната уредба, която е в сила, става видно, че към момента продължават да се прилагат разпоредбите на процедурните правилници на Съда и на Общия съд относно езиковия режим.

Процедурните правилници **на трите общности юрисдикции** възпроизвеждат механизмите за ползване на езиците съгласно **Регламент № 1/58 (ЕИО) на Съвета за определяне на езиковия режим на Европейската икономическа общност** (ОВ 7, 6. 10. 1958 г., стр. 385—386; Специално издание на български език, глава 1, том 1, стр. 3). Всички други правила в областта на ползване на езиците се прилагат *mutatis mutandis* в производството пред юрисдикциите на ЕС.

Езиковият режим на **Съда на ЕС** се урежда основно в **Глава шеста — Езиков режим (членове 29 — 31)** от Процедурния му правилник (консолидиран текст в ОВ С 177/11 2. 7. 2010 г. (2010/С 177/01).

Относно производството пред **Общия съд** на ЕС същите разпоредби като цитираните по-горе за Съда на ЕС се съдържат в членове 35-37 от Процедурния правилник на Общия съд на ЕС.

Съгласно член 29 от Процедурния правилник на Съда на публичната служба тези разпоредби са приложими по отношение и на този единствен към момента специализиран съд на ЕС.

2. 1. ЕЗИК НА ПРОИЗВОДСТВОТО И ЕЗИК НА СЪВЕЩАНИЯТА

За всяко новообразувано производство пред някоя от общностните юрисдикции се определя **език на производството**.

Езикът на производството е един от двадесет и трите официални езика, т. е. един измежду следните езици: английски (EN), български (BG), гръцки (EL), естонски (ET), датски (DA), ирландски (GA), испански (ES), италиански (IT), латвийски (LV), литовски (LT), малтийски (MT), немски (DE), нидерландски (NL), полски (PL), португалски (PT), румънски (RO), словашки (SK), словенски (SL), унгарски (HU), фински (FI), френски (FR), чешки (CS) и шведски (SV).

В преюдициалните производства език на производството винаги е езикът, използван от **националния съд**, който е сезирал Съда с преюдициално запитване съгласно **член 267 ДФЕС**.

В производствата по **иск или жалба** ищецът или жалбоподателят има право да избере език на производството. Той не е обвързан нито от собственото си гражданство, нито от гражданството на своя адвокат. Езикът на производството в такъв случай е езикът, на който е написана исковата молба или жалбата, с които започва производството.

При все това, когато **ответникът е държава членка**, език на производството е официалният език или един от официалните езици (ако има повече от един официален език) на тази държава. Повече от един официални езика към момента имат Белгия (немски (DE), нидерландски (NL) и френски език (FR), Ирландия (ирландски (GA) и английски език (EN), Люксембург (люксембургски (който не е официален език на ЕС), френски (FR) и немски език (DE), Малта (малтийски (MT) и английски език (EN) и Финландия (финландски (FI) и шведски език (SV).

След като бъде установен, **езикът на производството** трябва да се използва по време на цялото съдебно производство - както по време на писмената, така и по време на устната фаза на производството. Този избор обвързва не само главните страни, но и трети страни, които биха могли да встъпят в производството на по-късен етап след началото на производството.

Езикът на производството се използва по-конкретно в писмените становища и в устните състезания между страните, в приложените доказателства и документи, както и в протоколите от съдебните заседания и решенията на Съда.

Всички представени или приложени доказателства и документи, съставени на друг език, се придружават от **превод на езика на производството**.

При наличие на обемни доказателства и документи може да се направи превод само на извлечения от тях. Съдът обаче може, служебно или по искане на някоя от страните, по всяко време да изиска по-пълен или цялостен превод.

Когато свидетел или експерт заяви, че не може да се изразява свободно на някой от 23-те официални езици, на които работят юрисдикциите на ЕС, може да му се разреши да даде своите показания или заключения на друг език като се организира превод на езика на производството.

Като многоезична институция, Съдът има нужда от един **общ език**, на който да провежда **съвещанията** на членовете на юрисдикциите на ЕС, които, както се

указва в член 27 от Процедурния правилник на Съда, са тайни – т. е. Съдът разисква в закрито заседание. В разискванията участват само съдиите (включително докладчика по делото), които са присъствали на устната фаза на производството, и заместник-докладчикът, на когото е възложено предварителното проучване на делото, ако има такъв. Всеки съдия, който взема участие в разискванията, излага своето становище и мотивите за него. По време на тези съвещания всеки съдия може да поиска да бъдат формулирани въпроси **на избран от него език и те да бъдат писмено съобщени** на членовете на Съда, преди да бъдат подложени на гласуване.

По традиция обаче и за улеснение на работния процес общият език, на който се провеждат съвещанията, е френският. По тази причина внесените от страните документи на езика на производството се превеждат **на френски език**, за да се образува една вътрешна работна преписка.

Същевременно страните получават представените от юрисдикциите документи **винаги на езика на производството. Този език** е от особено значение в края на производството, защото **автентичен текст на решението** на Съда, на Общия съд или на Съда на публичната служба е само текстът, изготвен на езика на производството. Поради това и езикът на производството винаги и задължително се указва за всяко конкретно дело. Например през настоящата 2010 г. езикът на производството е български **по дело С-107/10** (Преюдициално запитване, отправено от Административен съд София-град (България) на 25 февруари 2010 г. — „Енел Марица Изток 3“ АД/Директор на Дирекция „Обжалване и управление на изпълнението“ — София при Централно управление на Националната агенция за приходите (2010/С 134/30). Също така езикът на производството е български и по **Дело С-203/10** (Преюдициално запитване, отправено от Върховен административен съд (България) на 26 април 2010 г. — Директор на Дирекция „Обжалване и управление на изпълнението“ — Варна при Централно управление на Националната агенция за приходите/„Ауто Николови“ ООД) (2010/С 195/09).

Решенията на Съда и на Общия съд се публикуват в Сборник съдебна практика (**Recueil de la jurisprudence, European Court Reports**), който се издава на всички официални езици на ЕС.

2. 2. ЕЗИКОВИ СЛУЖБИ НА ЮРИСДИКЦИИТЕ НА ЕС

На официалната интернет страница на юрисдикциите на ЕС **curia. europa. eu** е представена органиграма на институцията. От нея става видно, че в структурата на Съда във връзка с езиковия режим работят две специализирани служби – а именно Генерална дирекция „**Писмени преводи**“, състояща се от две дирекции, и Дирекция „**Устни преводи**“. Българският езиков отдел се числи към Дирекция А.

Генерална дирекция „Писмени преводи“ съответно има своята роля в диалога между страните и общностния съдия **по време на цялото производство** и преди всичко по време на писмената фаза от производството.

Тя осигурява превода на френски език на представените от страните документи от всички езици на Общността, а впоследствие и превода на решенията на Съда, на Общия съд и на Съда на публичната служба на всички езици, и особено на езика на производството.

От своя страна генералният адвокат се изказва по принцип на майчиния си език и заключението му се превежда на езика на производството за страните и на всички други езици за публикуване.

Като се отчита, че преюдициалните запитвания от националните юрисдикции се изпращат на всички държави-членки веднага след постъпването им, те трябва да бъдат преведени също и на всички официални езици.

Поради важната си роля на посредник **Съдът наема само юристи**. Така генерална дирекция „Писмени преводи“, която обслужва и трите юрисдикции, е

съставена от юристи лингвисти, притежаващи диплома за завършено висше юридическо образование. Член 22 от Процедурния правилник на Съда всъщност предвижда езиковата служба да е „*съставена от експерти с достатъчно широка правна култура и задълбочени познания по няколко от официалните езици на Съда*”.

С личен състав през 2001 г. от около 1000 души, т. е. близо 50 % от персонала на Съда, генерална дирекция „Писмени преводи” е най-голямата служба на институцията.

Писмените преводи в Съда се осъществяват в съответствие със задължителен езиков режим и включват всички комбинации от официалните езици на Европейския съюз. Съгласно наличните статистически данни годишно в службите на Съда на ЕС се превеждат над 700 000 страници.

Всички превеждани текстове са със силно специализиран правен характер. За изпълнението на тази задача службата назначава само юристи със завършено юридическо образование и задълбочени познания поне по два официални езика на ЕС, различни от родния им език.

По време на устната фаза от производството дирекция „Устни преводи” отговаря за общуването между страните и съдиите. За съдебните заседания пред общностните юрисдикции е осигурен симултанен превод на всички необходими езици.

Устните преводи имат за цел устно общуване. За да се отчете самото естество на устния дебат, в този случай не би могло да става дума за буквален превод. Задачата на устните преводачи е да възпроизведат вярно посланието на оратора на друг език в реално време.

Необходимо е устните преводачи на Съда, освен да владеят перфектно своите работни езици, да имат добри познания в материята, която ще се разглежда в съдебното заседание. Поради това се отдава голямо значение на изучаването на създадените за целите на производството преписки. Устните преводачи, които са длъжни да спазват строга поверителност, имат пълен достъп до преписките по делата, което гарантира тяхното запознаване с правните въпроси и със съответната терминология.

Тъй като по традиция работният език на юрисдикциите на ЕС е френският език, някои документи не са достъпни на други официални езици, поради което се налага всеки устен преводач, който работи за Съда, да разбира добре писмения френски език, за да може да има запознае по-подробно с наличните по преписката процедурни документи преди устната фаза от производството.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На практика от изложения по-горе анализ на правната уредба на езиковия режим на юрисдикциите на ЕС може да се направи извод, че е напълно неправилно и необосновано всяко твърдение в средствата за масово осведомяване в България, че „официалният език в Съда на Европейския съюз” е френският (вж. например статия, озаглавена „Жалба срещу правилата за избор на съдия в Люксембург”, на Петър Бучков в електронното издание на „Правен свят”, на адрес <http://www.legalworld.bg/show.php?storyid=21481>). Анализът по-горе недвусмислено показва, че няма и не може да има привилегирован език измежду всички 23 официални езици на ЕС, сред които от 1. 01. 2007 г. равноправно място заема и българският език.

За контакти:

Гл. ас. д-р Катерина Йочева, Департамент „Право”, Нов български университет, София тел. : 02-8110 432, e-mail: kyocheva@nbu.bg

Докладът е рецензиран.